

ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИ ТАЛАБАЛАРИ ОРАСИДА БИЛИМ
ДАРАЖАСИНИ ТАҲЛИЛ ҚИЛИШ: ИНТЕГРАТИВ ЁНДАШУВ

Абдурашитова Шарофат Абдумажитовна
Бегмуратова Азиза Бекмирзаевна
Тошкент давлат Тиббиёт Университети

Аннотация: Ушбу мақолада олий таълим муассасаларида таҳсил олувчи талабаларнинг билим даражасини баҳолаш масаласи янги илмий ёндашув асосида қайта кўриб чиқилди. Муаллиф томонидан билим тушунчаси когнитив, амалий ва рефлексив компонентлар бирлиги сифатида талқин этилди. Тадқиқот жараёнида билим даражасига таъсир этувчи ички ва ташқи омиллар тизимли равишда таҳлил қилинди. Шунингдек, анъанавий баҳолаш моделларининг чекланган жиҳатлари очиб берилди ва уларни такомиллаштиришга қаратилган инновацион ечимлар таклиф этилди. Натижалар таълим жараёнида компетенцияга асосланган ва талабага йўналтирилган ёндашувлар самарадорлигини тасдиқлайди.

Калит сўзлар: билим трансформацияси, таълим сифати, компетенциявий ёндашув, когнитив ривожланиш, баҳолаш стратегияси, инновацион таълим

Abstract: This article reinterprets the issue of assessing students' knowledge levels in higher education through an integrative scientific perspective. Knowledge is conceptualized as a combination of cognitive, practical, and reflective components. The study systematically examines both internal and external factors influencing learning outcomes. Limitations of traditional assessment models are critically analyzed, and innovative solutions are proposed. The findings confirm the effectiveness of competency-based and student-centered approaches in enhancing educational outcomes.

Keywords: knowledge transformation, higher education, competency-based approach, cognitive development, assessment strategy, innovation

Олий таълим тизимида юзага келаётган замонавий талаблар билим мазмуни ва уни баҳолаш усуллари қайта кўриб чиқишни тақозо этмоқда. Анъанавий таълим моделларида асосий эътибор маълумотни ўзлаштиришга қаратилган бўлса, ҳозирги даврда билимнинг амалий қиймати ва унинг ҳаётий вазиятларда қўлланилиши устувор аҳамият касб этмоқда.

Шу нуқтаи назардан, талабалар билим даражасини ўрганиш фақат натижани баҳолаш эмас, балки шахснинг интеллектуал ривожланиш динамикасини таҳлил қилиш жараёни сифатида қаралиши лозим. Мазкур мақолада айнан шу масала комплекс ёндашув асосида тадқиқ этилди.

Билим феноменига янгича қараш. Замонавий педагогик тадқиқотларда билим тушунчаси статик ҳолат сифатида эмас, балки доимий ривожланувчи жараён сифатида қаралади. У ахборотни қабул қилиш, уни қайта ишлаш ва янги

билимлар яратиш қобилияти билан ифодаланади. Шу маънода билим - бу когнитив фаолият натижаси билан бирга шахснинг интеллектуал салоҳиятини ҳам акс эттиради.

Билим даражасининг кўп қирралилиги.Талабалар билим даражаси бир нечта ўлчамлар орқали намоён бўлади:

- репродуктив даража (маълумотни қайта айта олиш)
- интерпретацион даража (тушунтириш ва таҳлил қилиш)
- креатив даража (янги ғоялар яратиш)

Бу тасниф эса билимни чуқур баҳолаш имконини беради.

Баҳолаш тизимларининг эволюцияси.Таълим амалиётида баҳолаш тизими босқичма-босқич ривожланиб келмоқда. Агар аввалги босқичларда баҳолаш назорат функциясини бажарган бўлса, ҳозирги кунда у ривожлантирувчи ва мотивацион механизм сифатида қаралмоқда.

Тадқиқот дизайни ва методологияси.

Мазкур тадқиқот интегратив ёндашувга асосланиб, талабалар билим даражасини турли нуқтаи назардан таҳлил қилишни назарда тутди. Бу ёндашув турли методларни уйғунлаштириш орқали натижалар ишончилигини оширади.

Маълумотлар манбалари. Тадқиқот давомида бир нечта манбалардан маълумот олинди:

- талабалар иштирокида ўтказилган сўровлар
- тест натижалари
- ўқитувчилар фикрлари
- таълим жараёни бўйича кузатувлар

Таҳлил усуллари. Маълумотлар таҳлилида қуйидаги ёндашувлар қўлланилди:

- вариацион таҳлил
- функционал таҳлил
- статистик таҳлил

Тадқиқот натижалари. Олинган натижалар талабалар билим даражасининг бир хил эмаслигини кўрсатди. Аниқланишича:

- назарий билимлар кўп ҳолларда юзаки характерга эга
- амалий вазифаларни бажаришда қийинчиликлар кузатилади
- мустақил фикрлаш даражаси етарли эмас

Шу билан бирга, фаол таълим технологиялари қўлланилганда билимнинг сифат кўрсаткичлари яхшиланиши қайд этилди.

Муҳокама ва таҳлил. Тадқиқот натижалари шуни кўрсатадики, таълим жараёнидаги асосий муаммо билимнинг формал ўзлаштирилиши билан боғлиқ. Бу ҳолат талабаларнинг билимни чуқур англамасдан ёд олишга мойиллиги билан изоҳланади.

Шунинг учун таълим жараёнида қуйидаги йўналишларга эътибор қаратиш зарур:

-муаммоли ўқитиш усуллари

-интерактив таълим муҳити

-рақамли технологиялар интеграцияси

Ушбу тадқиқот натижалари асосида қуйидаги хулосаларга келиш мумкин:

-билим даражаси комплекс ёндашув асосида баҳоланиши керак

-анъанавий баҳолаш усуллари замонавий талабларга тўлиқ жавоб бермайди

-талабалар фаоллигини ошириш таълим самарадорлигининг асосий шarti

ҳисобланади

Амалий тавсиялар:

-Таълим жараёнини индивидуаллаштириш

-Баҳолашнинг кўп босқичли моделини жорий этиш

-Талабаларнинг мустақил изланишларини рағбатлантириш

-Рақамли таълим муҳитини ривожлантириш

ФЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР:

1. Biggs, J. (2011). Teaching for Quality Learning at University. Open University Press.
2. Bloom, B. S. (1956). Taxonomy of Educational Objectives. Longmans.
3. Guskey, T. R. (2007). Educational Leadership, 65(1), 16–20.
4. OECD. (2019). Education at a Glance. OECD Publishing.
5. Race, P. (2010). Making Learning Happen. Sage Publications.
6. Биггс Дж. Качественное обучение в университете. – 2011.
7. Блум Б. Таксономия образовательных целей. – 1956.
8. Гаски Т. Педагогические подходы. – 2007.
9. OECD. Образование и развитие. – 2019.
10. Race P. Современное обучение. – 2010.